

Novartis d.o.o.

Okoljska izjava **za leto 2024**

Kazalo

1.	Predstavitev podjetja	4		
1.1	Poslovanje v letu 2024	5		
2.	Sistem ravnanja z okoljem	6		
2.1	Okoljski cilji in vidiki	9		
2.2	Skladnost	10		
2.3	Okviri poročanja	12		
3.	Kazalniki uspešnosti	13		
3.1	Raba energije	13		
3.1.1	Skupna raba energije v MWh po letih	13		
3.1.2	Raba energije v MWh po energentih v letu 2024	14		
3.1.3	Poraba energije po lokacijah	17		
3.1.4	Energetska učinkovitost	17		
3.1.5	Projekti in aktivnosti učinkovite rabe energije	18		
3.2	Uporaba materialov	18		
3.3	Raba vode	18		
3.4	Učinkovitost rabe vode	19		
3.5	Poraba vode za posamezno lokacijo	19		
3.6	Nastajanje odpadkov	20		
3.7	Biotska raznovrstnost	21		
3.8	Emisije v zrak	22		
3.8.1	Toplogredni plini	22		
3.8.2	Emisije snovi v zrak (SO _x , NO _x)	26		
3.9	Emisije v vode	26		
3.10	Emisije hrupa v okolje	27		
3.11	Varstvo tal	27		
4.	Obvladovanje izrednih razmer	28		
5.	Izjava okoljskega preveritelja	29		

Slika desno: Novartis arhiv

Naslovnica: Novartis arhiv

1. Predstavitev podjetja

V Novartisu v Sloveniji razvijamo, proizvajamo in tržimo inovativna zdravila. S svojimi izkušnjami, znanjem in kakovostjo smo pomemben del Novartisa. V različnih fazah razvoja, proizvodnje in storitev podpiramo polovico Novartisovih prednostnih inovativnih zdravil. Vključeni smo v vseh pet Novartisovih visokotehnoloških platform.

S pomočjo naprednih tehnologij razvijamo in proizvajamo inovativna zdravila za obvladovanje bolezni, pri katerih je še velika potreba po novih možnostih zdravljenja. Naš cilj je izboljšati in podaljšati življenja ljudi. Osredotočamo se na štiri ključna terapevtska področja: kardiovaskularne, ledvične in presnovne bolezni; onkologija; imunologija in nevroznanost.

Smo največji ponudnik zdravil na domačem trgu in pomemben partner slovenskega zdravstva. Delujemo na dveh lokacijah – v Ljubljani in Mengšu. Skupaj zaposlujeemo več kot 4.000 sodelavcev.

S svojimi izkušnjami, znanjem in kakovostjo smo pomemben del Novartisa. Veliko sredstev namenjamo razvoju in raziskavam ter najsodobnejši proizvodnji, saj je to osnova našega delovanja. Verjamemo v naraščajoči pomen znanstveno osnovanih inovacij, ki odpirajo poti do naprednih terapij in povečujejo dostopnost zdravljenja.

Na poti do novih odkritij se povezujemo z znanstveno-raziskovalnimi institucijami v Sloveniji in svetu. Temelji našega uspeha so znanje, inovativnost, pogum in skrb za sočloveka. Opolnomočenje zaposlenih, inovacije, operativna odličnost, podatki, digitalna tehnologija in utrditev zaupanja v družbi so naše strateške prioritete.

V Novartisu v Sloveniji skrbimo za več kot polovico Novartisovih strateško pomembnih inovativnih zdravil v različnih fazah raziskav, razvoja in proizvodnje. Družba Novartis je imela ključno vlogo pri uspešnem poslovanju skupine Novartis v letu 2024, saj je podpirala dejavnosti za številne ključne blagovne znamke in zagotavljala pomemben delež izdelkov iz slovenskih proizvodnih obratov za trge po vsem svetu. Znanje, kompetence in agilnost slovenske organizacije so omogočili uvajanje novih tehnologij, številne prenose izdelkov in ustrezno rast obsega proizvodnje.

Še naprej sledimo korporativni zavezi, da ohranimo visoko stopnjo zakonske skladnosti na področju varnosti pri delu in kakovosti ter podpiramo cilje okoljsko trajnostnega razvoja. V družbi Novartis smo izvedli več kot 20 pobud za energetsko učinkovitost in izvedli program zelene mobilnosti. Z več pobudami na različnih področjih bomo podprli naše načrte za okoljsko trajnost do leta 2040 želimo doseči status »neto ničelne«, nevtralnost pri porabi vode in do leta 2030 zmanjšati količino odstranjenih odpadkov za 30 % (na podlagi izhodišča iz leta 2022).

Sistem EMAS je vpeljan na lokacijah v Ljubljani in Mengšu.

- Tržne dejavnosti
- Proizvodnja
- Lokalne in globalne funkcije
- Razvoj

Kartica podjetja

Naziv podjetja:
Sedež podjetja:
Industrija:
Matična številka:
Standardna klasifikacija dejavnosti (NACE):
Telefon:
E-pošta:

Novartis farmacevtska proizvodnja d.o.o.
Verovškova ulica 57, 1000 Ljubljana
Farmacevtska industrija – inovativna zdravila
9186409000
21.200 proizvodnja farmacevtskih preparatov
+386 1 580 33 33
info.slo@novartis.com

1.1 Poslovanje v letu 2024

	31. 12. 2022	31. 12. 2023	31. 12. 2024	Razmerje 24/23
Število zaposlenih	0	3608	3884	+8 %
Lokacija Ljubljana	0	2097	2235	+7 %
Lokacija Mengeš	0	1148	1571	+37 %
Slovenj Gradec (najeti poslovni prostori)	0	60	70	+17 %
Najeta skladišča	0	3	8	+167 %
Čisti prihodki od prodaje (v mio EUR)	0	324,06	669,65	+107 %

Leto 2024 je bilo prvo polno leto, ko je Novartis po oddelitvi generične divizije leta 2023 deloval kot osredotočeno farmacevtsko podjetje za inovativna zdravila. Družba je v letu 2024 ustvarila čiste prihodke od prodaje v višini 669,65 milijonov EUR. V Sloveniji smo pomembno prispevali k skupnemu uspehu

in odličnim poslovnim rezultatom skupine Novartis, s čimer smo okrepili svoj položaj kot ena ključnih lokacij v Novartisu. V letu 2024 smo rastle v številu zaposlenih in leto zaključili z več kot 3.800 sodelavci.

2. Sistem ravnanja z okoljem

Novartis ima uveljavljen sistem vodenja zdravja, varnosti in okolja (ZVO), ki je skladen z mednarodnimi standardi ISO 14001:2015 (sistem ravnanja z okoljem) in ISO 45001:2018 (sistem vodenja varnosti in zdravja pri delu). Vpeljan je tudi sistem EMAS, skladen z Uredbo ES 1221/2009.

Sistem temelji na načelih odgovornega poslovanja in je vgrajen v vse poslovne procese podjetja. Njegov namen je zagotavljanje varnega, zdravega in okolju prijaznega delovnega okolja ter trajnostnega razvoja podjetja.

Navedeni standardi in sistemi so vpeljeni na lokacijah Ljubljana, Verovškova ulica 57 in Mengeš, Kolodvorska cesta 27, kjer potekajo razvoj, proizvodnja in promet zdravil za humano uporabo, farmacevtskih učinkovin, medicinskih pripomočkov in veterinarskih izdelkov.

Sistem vodenja ZVO je strukturiran po modelu PDCA (Plan–Do–Check–Act) in vključuje 15 ključnih elementov, kot so:

- vodenje in zavezanost vodstva,
- načrtovanje ciljev in obvladovanje tveganj,
- operativno izvajanje in podpora,
- spremljanje, merjenje in poročanje,
- notranje presoje in vodstveni pregledi,
- korektivni in preventivni ukrepi.

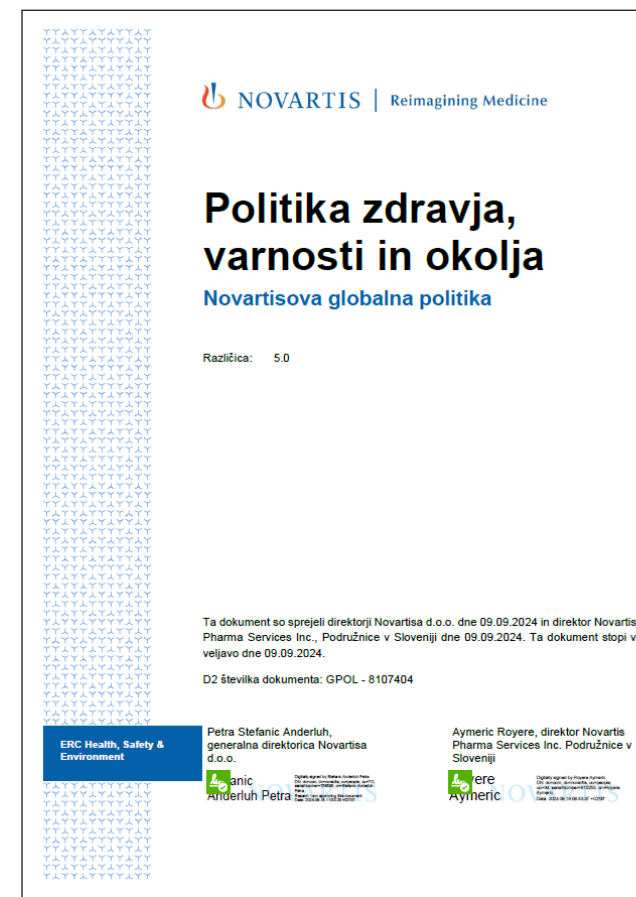
Sistem vključuje tudi jasno določene vloge in odgovornosti vseh deležnikov – od poslovodstva do posameznih strokovnih sodelavcev in zunanjih izvajalcev.

Okoljska politika temelji na naslednjih načelih in je objavljena na spletni strani <https://www.novartis.com/si-sl/>:

- Zmanjševanje vplivov na okolje skozi celoten življenjski cikel izdelkov in storitev.
- Skladnost z zakonodajo in internimi standardi, pri čemer se vedno upoštevajo strožje zahteve.
- Trajnostna raba virov z zmanjševanjem porabe energije, vode in surovin.
- Zmanjševanje emisij in odpadkov, vključno z ogljičnim, plastičnim in vodnim odtisom.
- Spodbujanje okoljske odgovornosti pri dobaviteljih in pogodbenih partnerjih.
- Javno in pregledno poročanje o okoljskih rezultatih in ciljih.

Novartis se zavzema za naslednja načela, ki so bistvena za delovanje ZVO.

Varovanje zdravja in varnosti naših sodelavcev vključuje:

- spodbujanje in promocijo izvajanja programov za ohranjanje in izboljševanje telesnega in duševnega zdravja ter zagotavljanje socialnega blagostanja naših sodelavcev in izvajalcev,
- zagotavljanje varnih delovnih pogojev za naše sodelavce, izvajalce in tretje osebe za zaščito pred morebitnimi nevarnostmi za zdravje in poškodbami,
- izvedbo ocen tveganja pred izvajanjem morebitnega nevarnega dela. Po potrebi je treba sprejeti ustrezne zaščitne ukrepe, da se zagotovi varno izvajanje dela.

Izpolnjevanje lokalnih zakonov in predpisov ter skladnosti z notranjimi zahtevami vključuje:

- vzpostavitev Novartisovega sistema upravljanja ZVO in podpornih dokumentov ter redno izvajanje revizij, pregledov in samoinšpekcijskih pregledov, da se zagotovi skladnost z notranjimi zahtevami ter skladnost z veljavnimi lokalnimi zakoni in predpisi,

- izpolnjevanje notranjih in zunanjih zahtev kot del naše kulture. K temu se spodbuja s pomočjo mehanizmov komunikacije in odgovornosti,
- razvijanje kulture podjetja, skladno s katero varovanje zdravja, varnost pri delu vseh sodelujočih in varovanje okolja veljajo za temeljne vrednote,
- sodelovanje med podjetji za izmenjavo najboljših praks.

Varovanje okolja vključuje:

- izvajanje in vzdrževanje postopkov, ki zagotavljajo skladnost z ustreznimi okoljskimi predpisi in notranjimi zahtevami,
- ukrepanje v podporo zmanjšanju okoljskega vpliva našega podjetja in delovnih mest na okolje s prizadevanjem za oglično nevtralnost,
- podporo pobudam za zmanjšanje ogličnega odtisa, količine odpadkov, porabe energije ter porabe vode na naših delovnih mestih in v dobavni verigi.

Upoštevanje vpliva ZVO na razvoj proizvodov, procesov in tehnologij vključuje:

- zagotavljanje, da so vidiki ZVO že v zgodnji fazi vključeni v projekte razvoja proizvodov in procesov, javnih naročil, proizvodnje in kapitalskih naložb,
- izvajanje strokovnih znanstvenih ocen ter strukturirano, znanstveno in pregledno upoštevanje ZVO, poslovnih koristi in inovacijskih tveganj na strukturiran, znanstven in pregleden način,
- vključevanje načel zelene kemije v razvojne procese in trajnostnih rešitev pri oblikovanju embalaže kot bistvenih elementov delovnih nalog.

Izgradnja mreže odgovornih poslovnih partnerjev vključuje naslednje ukrepe:

- postavljanje zahtev, da dobavitelji izpolnjujejo zahteve ZVO, ki so navedene v Kodeksu za tretje stranke [2] in v naših Smernicah za upravljanje s tveganji zunanjih partnerjev (TPRM) [3],
- spodbujanje dobrih praks upravljanja ZVO pri naših partnerjih v dobavni verigi in po potrebi sodelovanje z njimi na področju ZVO,
- zahtevo po okoljsko odgovornih dobaviteljih, blagu in storitvah, pridobljenih z našimi postopki javnega naročanja,
- sodelovanje z dobavitelji, ki dosegajo zakonske zahteve glede skladnosti in aktivno zmanjšujejo vpliv svojih dejavnosti na okolje,
- dajanje prednosti dobaviteljem, ki si prizadevajo zmanjšati vplive svojega delovanja na okolje in stremijo k trajnostnemu razvoju,
- izvajanje revizij dobaviteljev na podlagi tveganja za zagotovitev skladnosti s TPRM in dobro industrijsko prakso.

Nenehno izboljševanje naših sistemov upravljanja ZVO in uspešnosti vključuje:

- merjenje uspešnosti doseganja ciljev ZVO na letni ravni,
- izkušnje, pridobljene na podlagi incidentov in dogodkov, ter izvajanje ukrepov za preprečevanje ponovitev, vključno z incidenti in dogodki zunaj Novartisa, kjer je to primerno,
- zagotavljanje kompetentnosti ZVO z ustreznim zaposlovanjem, usposabljanjem in razvojem.

Transparentno komuniciranje vključuje:

- odkrito in celostno izmenjavo rezultatov ZVO prek notranjih in zunanjih komunikacijskih kanalov,
- poročanje o uspešnosti ZVO v skladu z mednarodnimi standardi javnega poročanja,
- proaktivno sodelovanje z notranjimi in zunanjimi deležniki, vključno z lokalnimi skupnostmi, ter pridobivanje povratnih informacij o zadevah ZVO.

Vključevanje vseh sodelavcev z namenom podpore načelom ZVO vključuje:

- razumevanje lokalnih zahtev ZVO, dokončanje vseh dodeljenih usposabljanj in sledenje zahtevam,
- poročanje o vseh incidentih ZVO ali nevarnih delovnih pogojih,
- upoštevanje načel varnosti in skladnosti pri opravljanju dela,
- sodelovanje v ustreznih postopkih ugotavljanja nevarnosti v okviru ZVO in ocenjevanje tveganj, pomembnih za njihove naloge na delovnih mestih,
- skrb za sodelavce in etično skladno poročanje v primeru opaženih nevarnih delovnih praks ali nevarnih delovnih pogojev,
- natančno poročanje o ključnih kazalnikih uspešnosti ZVO,
- zgodnje ukrepanje, če pride do odstopanj,
- delo na okolju odgovoren način za podporo Novartisu pri doseganju ciljev okoljske trajnosti.

Politika se udejanja prek naslednjih mehanizmov:

- vzpostavljanja ciljev in akcijskih načrtov v okviru letnega načrta ZVO, ki vključuje merljive kazalnike uspešnosti (KPI),
- izvajanja notranjih in zunanjih presoj, vključno z zakonodajnimi in prostovoljnimi (npr. EMAS),
- uporabe sistema Enablon, ki omogoča spremljanje tveganj, ukrepov in zakonodaje ter poročanje,
- usposabljanja zaposlenih,
- komunikacije z deležniki, vključno z lokalnimi skupnostmi,
- vključevanja okoljskih vidikov v razvoj izdelkov, procesov in investicij že v zgodnjih fazah načrtovanja.

Organizacijska struktura ZVO v podjetju Novartis Slovenija Organizacijo ZVO v NVS predstavljajo:

- ZVO Novartis Slovenija, ki formalno spada pod enoto Trdni izdelki Ljubljana (v nadaljevanju: ZVO Slovenija),
- ZVO v proizvodnih in razvojnih enotah (v nadaljevanju: ZVO proizvodne/razvojne enote),
- Globalne službe ZVO (v nadaljevanju: globalni ZVO).

Organizacija ZVO zagotavlja podporo vsem enotam družbe NVS v Sloveniji. Vsaka organizacijska enota v Novartisu ima določenega strokovnega sodelavca ZVO (vodja ZVO proizvodne/razvojne enote, pooblaščen oseba ZVO ali drugi strokovni sodelavec ZVO), ki zagotavlja direktno podporo enoti na področju ZVO.

Organizacija ZVO Novartis Slovenija obvladuje sistem vodenja in skladnosti v družbi Novartis, d. o. o., ter zagotavlja podporo vsem enotam družbe NVS v Sloveniji.

Odgovornosti direktorja/ice Trdnih izdelkov Ljubljana, ki ga imenuje poslovodstvo, so predvsem vzpostavitev organiziranosti enote ZVO, zagotavljanje kadrovskih in finančnih virov, sprejemanje internih aktov in požarnega reda, imenovanje pooblaščen oseb za posamezna področja ZVO, zastopanje družbe v javnosti in uradnih postopkih.

Vodja ZVO Novartis Slovenija je predvsem odgovoren za zagotavljanje delovanja enote, obvladuje sistem vodenja in skladnosti, pripravljanje letnih ciljev in poročanje poslovodstvu.

Pooblaščen osebe so s sklepom poslovodstva imenovane za posamezna strokovna področja ZVO, to so: skrbnik varstva okolja; pooblaščen oseba za varnost in zdravje pri delu (VZD); strokovni delavci za varnost in zdravje pri delu (VZD); pooblaščen oseba za kemijsko varnost; pooblaščen oseba za protieksplzijsko zaščito (Ex); pooblaščen oseba za prevoz nevarnega blaga (ADR); pooblaščen oseba za varstvo pred požarom (VPP); pooblaščen oseba za biološko varnost; pooblaščen oseba za varstvo pred ionizirajočim sevanjem; pooblaščen oseba za varstvo pred ionizirajočim sevanjem; pooblaščen oseba za učinkovito energetske poslovanje. Njihove odgovornosti so predvsem skrb za skladnost strokovnega področja z zakonodajo, standardi in internimi zahtevami Novartisa, načrtovanje, usklajevanje ter izvajanje internih in zunanjih presoj, zastopanje družbe v vseh uradnih postopkih glede na področje, izvedba, svetovanje in ponujanje strokovne pomoči pri izvajanju preventivnih ukrepov na lokacijah, obveščanje vodstva o prepoznanih tveganjih in priložnostih.

2.1 Okoljski cilji in vidiki

V organizaciji sistematično razvijamo in izvajamo strategije za trajnostno upravljanje zdravja, varnosti in okoljskih vidikov. Naš pristop temelji na strukturiranem načrtovanju, jasni opredelitvi ciljev in rednem spremljanju napredka. Ključni elementi vključujejo:

- postavitev kvantificiranih ciljev na vseh ravneh delovanja,
- pripravo izvedbenih načrtov z jasno določenimi koraki in odgovornostmi,
- dolgoročno strateško usmerjanje na področju trajnosti,
- vključevanje okoljskih in varnostnih ciljev v poslovne procese in odločanje.

Poseben poudarek namenjamo odgovorni rabi naravnih virov, zmanjševanju vplivov na podnebje ter obvladovanju okoljskih obremenitev skozi celoten življenjski cikel izdelkov in storitev. Naše zaveze izhajajo iz zakonodajnih zahtev, notranjih standardov in etičnih načel, ki jih dosledno upoštevamo pri oblikovanju ciljev.

Cilji so oblikovani na podlagi strateških usmeritev, analiz ključnih vplivov, pričakovanj deležnikov in razpoložljivih virov. Razlikujejo se glede na lokacijo in naravo proizvodnih procesov, kar omogoča prilagojeno obvladovanje pomembnih okoljskih vidikov, ki so prepoznani v podjetju Novartis d.o.o. in vključujejo neposredne vplive, kot so poraba energije, izpusti toplogrednih plinov, emisije v vodo, mikroonesnaževala v odpadni vodi in ravnanje z odpadki.

Področje	Kazalnik	Cilj	Realizacija cilja
Okolje	Zmanjšanje nastajanja odpadkov (t)	-3 %	Ni doseženo*
	Zmanjšanje rabe vode (m³)	-3 %	Ni doseženo*
	Zmanjšanje rabe energije (kWh)	-6 %	Ni doseženo*

* Vendar pa se zaradi večje rasti proizvodnje (v Ljubljani B70 – Aseptika Ljubljana in B77 – Prizidek pakirnice trdnih izdelkov in v Mengšu nova proizvodna linija v objektu B60 - biofarmacevtika in nov objekt B77 – MS&T) absolutna poraba energije in vode ter nastala količina odpadkov niso zmanjšale, temveč se je skupna količina posledično povečala.

Posredni vidiki izhajajo iz dejavnosti dobaviteljev in pogodbenih izvajalcev ter vključujejo vplive iz oskrbne verige, gradbene posege in omejen vpliv na uporabo izdelkov ob koncu njihove življenjske dobe.

Vsi pomembni okoljski vidiki so zbrani v registru, imenovanem Risk Portfolio, ki se posodablja vsaj enkrat letno ali ob večjih spremembah. Vidiki so ocenjeni po metodologiji, ki upošteva njihov morebitni vpliv na ljudi, okolje, finance, delovanje podjetja, zakonsko skladnost in ugled podjetja, glede na možne posledice.

Odgovornost za potrjevanje ciljev je razdeljena med vodstvene strukture, pri čemer se napredek redno spremlja na organizacijski ravni. Podatki se zbirajo in obdelujejo v namenskih informacijskih sistemih, kar omogoča transparentno poročanje in stalno izboljševanje učinkovitosti.

Z vključevanjem zaposlenih, odprto komunikacijo in rednim vrednotenjem uspešnosti gradimo kulturo odgovornosti ter prispevamo k trajnostnemu razvoju in varnemu delovnemu okolju.

Okoljske vidike upoštevajo že pri sprejemanju poslovnih odločitev, saj zajemajo celoten življenjski cikel dejavnosti, izdelkov in storitev. Vključujejo tudi vplive, ki izhajajo iz povezav podjetja s tretjimi osebami. Upravljanje okoljskih vidikov temelji na analizi tveganj, notranjih presojah, pritožbah in skoraj dogodkih ter poteka skladno z globalnimi merili za ocenjevanje tveganj.

Kot organizacija zasledujemo cilje matične družbe Novartis AG, prav tako pa imamo na lokalni ravni postavljene glavne cilje za leto 2024 v primerjavi s preteklim letom.

Cilji 2025 Ljubljana*

Področje	Kazalnik		Cilj
Okolje	Zmanjšanje nastajanja odpadkov (t)		+3 %
	Zmanjšanje rabe vode (m³)		+22 %
	Zmanjšanje CO ₂ Emisij (t)		+5 %

Cilji 2025 Mengeš*

Področje	Kazalnik		Cilj
Okolje	Zmanjšanje nastajanja odpadkov (t)		-18 %
	Zmanjšanje rabe vode (m³)		-9 %
	Zmanjšanje CO ₂ emisij (t)		+8 %

* Cilji za leto 2025 so pozitivni, saj se pričakuje povečanje absolutnih vrednosti v primerjavi z letom 2024, kar je posledica zagona novih proizvodnih objektov in linij.

Za izkazovanje izboljšanja okoljske uspešnosti so prikazani tudi specifični kazalniki, in sicer poraba vode in energije ter nastajanje odpadkov na tisoč evrov čistih prihodkov. Tako je bolj razvidno, da se okoljska uspešnost ohranja oziroma izboljšuje.

Specifična poraba		2022	2023*	2024	Cilj za 2025
Energija glede na čiste prihodke	(MWh/k€)	-	0,2238	0,2376	-2 %
Voda glede na čiste prihodke	(m³/k€)	-	2,6219	2,5937	0 %*
Izpusti CO2 glede na čiste prihodke	(tCO ₂ /k€)	-	0,0505	0,0511	-5 %
Nastajanje odpadkov glede na čiste prihodke	(t/k€)		0,015	0,009	0 %*

* cilj je ohranitev vrednosti na ravni iz preteklih let

2.2 Skladnost

Pri varovanju okolja sledimo veljavnim slovenskim in evropskim predpisom, mednarodnim standardom ter internim smernicam korporacije. V Sloveniji področje ureja zakonodaja, ki določa zahteve glede ravnanja z vodo in odpadno vodo, hrupom, odpadki, embalažo in odpadno embalažo, okoljskimi dajatvami, emisijami v zrak, svetlobnim onesnaževanjem in skladiščenjem nevarnih snovi.

Pri objavi novih zakonodajnih zahtev odgovorna oseba spremlja spremembe zakonodaje in o spremembi obvesti odgovorno osebo s področja ZVO. Odgovorne osebe s posameznega

področja vodijo register ključne zakonodaje področja. Spremembe zakonodaje se obravnavajo v internem spletnem orodju, kjer se pripravijo akcijski načrti, če sprememba zakonodaje zahteva prilagoditev obratovanja podjetja. Register se redno posodablja, najmanj dvakrat letno. Naše lokacije so odgovorne za izvajanje ukrepov, kar se preverja tudi v okviru vodstvenih pregledov. V poročevalskem letu nismo prejeli nobene pritožbe s področja okolja.

V letu 2024 smo imeli štiri inšpekcijske preglede, od tega en pregled s področja varnosti in zdravja pri delu, en pregled s področja biološke varnosti pri delu z gensko spremenjeni organizmi in dva izredna pregleda s področja varstva okolja. Prav tako smo imeli dve verifikacijski presoji s področja biološke varnosti pri delu z gensko spremenjenimi organizmi. Vsi inšpekcijski

pregledi so bili zaključeni, z izjemo enega, ki je bil zaključen na podlagi pisnega predloga ukrepov za zagotavljanje skladnosti. V preteklem letu smo izvedli tudi notranjo presozo na področju ESG-poročanja, poleg tega pa redno izvajamo notranje presoje na področjih zdravja, varnosti in varstva okolja. Pri svojem delovanju spoštujemo in upoštevamo vse zakonske zahteve.

Za delovanje naših obratov imamo pridobljena naslednja dovoljenja:

- Čistopis izreka Okoljevarstvenega dovoljenja za lokacijo Ljubljana, št. 35447-76/2022-2550-10, z dne 7. 12. 2023,
- Čistopis izreka Okoljevarstvenega dovoljenja (dovoljenje IED) za lokacijo Mengeš, št. 35432-138/2022-2550-33, z dne 10. 5. 2024,
- Čistopis izreka Okoljevarstvenega dovoljenja (dovoljenje SEVESO) za lokacijo Mengeš, št. 35468-8/2022-2550-18, z dne 9. 10. 2023,
- Vodno dovoljenje za odvzem vode iz javnega vodovoda za tehnološke namene za obe lokaciji, št. 35530-50/2023-3, z dne 27. 7. 2023,
- Delno vodno dovoljenje za odvzem vode v tehnološke namene iz vodnjakov za lokacijo Mengeš, št. 35536-45/2012-5, z dne 19. 2. 2013,
- Odločba o spremembi vodnega dovoljenja št. 35536-45/2012 z dne 19. 2. 2013 za lokacijo Mengeš, št. 35530-6/2023-2, z dne 8. 3. 2023,
- Dovoljenje za izpuščanje toplogrednih plinov, št. 35485-57/2020-4, z dne 18. 12. 2020,
- Odločba o spremembi dovoljenja za izpuščanje toplogrednih plinov, št. 35464-9/2023-2570-2, z dne 3. 7. 2023,
- Odločba o oprostitvi plačila okoljske dajatve zaradi zgorevanja goriva, št. 35462-61/2024-2570-3, z dne 5. 12. 2024.

Upravljanje sistema ravnanja z okoljem obsega zelo širok spekter zakonodaje, zato v nadaljevanju podajamo najpomembnejše zakonodajne akte:

- Energetski zakon EZ-2 (Uradni list RS, št. 38/24),
- Zakon o učinkoviti rabi energije (Uradni list RS, št. 158/20),
- Zakon o spodbujanju rabe obnovljivih virov energije (Uradni list RS, št. 121/21, 189/21, 121/22 – ZUOKPOE in 102/24),
- Zakon o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 44/22, 18/23 – ZDU-10, 78/23 – ZUNPEOVE, 23/24 in 21/25 – ZOPVOOV),
- Zakon o vodah (Uradni list RS, št. 67/02, 2/04 – ZZdl-I-A, 41/04 – ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14, 56/15, 65/20, 35/23 – odl. US, 78/23 – ZUNPEOVE in 52/24 – odl. US),
- Uredba o vrsti dejavnosti in naprav, ki povzročajo industrijske emisije (Uradni list RS, št. 68/22),
- Uredba o preprečevanju večjih nesreč in zmanjševanju njihovih posledic (Uradni list RS, št. 22/16, 44/22 – ZVO-2 in 50/23),
- Uredba o odpadkih (Uradni list RS, št. 77/22, 113/23 in 13/25),

- Uredba o emisiji snovi in toplote pri odvajanju odpadne vode iz naprav za proizvodnjo farmacevtskih izdelkov in učinkovin (Uradni list RS, št. 94/07 in 44/22 – ZVO-2),
- Uredba o emisiji snovi v zrak iz nepremičnih virov onesnaževanja (Uradni list RS, št. 31/07, 70/08, 61/09, 50/13, 44/22 – ZVO-2, 48/22 in 45/25),
- Uredba o sežigalnicah odpadkov in napravah za sosežig odpadkov (Uradni list RS, št. 8/16, 116/21, 44/22 – ZVO-2 in 45/25).

Lokacija Mengeš, kot zavezanka IED (Direktiva o industrijskih emisijah), deluje skladno z Uredbo o vrsti dejavnosti in naprav, ki povzročajo industrijske emisije, in BAT zaključki, ki veljajo za našo vrsto proizvodnje: CWW – skupni sistemi čiščenja/ravnanja z odpadnimi vodami in odpadnimi plini v kemičnem sektorju, WI – sežiganje odpadkov ter WGC skupni sistemi ravnanja z odpadnimi plini in njihove obdelave v kemični industriji.

Strategija in pristop h komuniciranju okoljskih tematik

Komuniciranje okoljskih tematik je v Novartisu v Sloveniji sestavni del širše strategije enote Korporativnega komuniciranja, ki podpira poslovne cilje, krepi pripadnost zaposlenih in utrjuje ugled podjetja v domačem in mednarodnem prostoru. Vse aktivnosti načrtujemo in izvajamo v tesnem sodelovanju z vodstvom, enoto Zdravje, varnost okolje (ZVO) in drugimi relevantnimi enotami in strokovnjaki v podjetju. Komunikacijske aktivnosti načrtujemo in izvajamo na dveh področjih – interno komuniciranje in komuniciranje z zunanjimi deležniki.

Interno komuniciranje

O okoljski tematiki in širši tematiki s področja ZVO komuniciramo na različnih dogodkih in v sklopu internih pobud (npr. dejavnosti interesne skupine sodelavcev Green Team), na srečanjih s sodelavci in socialnimi partnerji, s pisno komunikacijo prek internih kanalov, kot so novice in članki na intranetu, obvestila v sklopu mesečnega novičnika Korporativno komuniciranje, ki ga prejmejo vsi sodelavci, ter s priložnostnimi e-poštnimi sporočili vsem sodelavcem.

Komuniciranje z zunanjimi deležniki:

V Korporativnem komuniciranju v sodelovanju z drugimi enotami aktivno sodelujemo in podpiramo aktivnosti s ključnimi zunanjimi deležniki, predvsem z mediji, akademskimi in raziskovalnimi institucijami, odločevalci na državni in lokalni ravni, predstavniki strokovnih in nevladnih organizacij ter društvu bolnikov. S tem prispevamo k prepoznavnosti podjetja, boljšemu poznavanju našega poslanstva in načina delovanja, k strateškemu sklepanju sodelovanj za dobrobit skupnosti, predvsem pa k prepoznavanju potreb okolja, v katerem delujemo, in skladno s tem načrtovanja nadaljnjih aktivnosti.

Komuniciranje v primeru kriznega dogodka

V Novartis imamo uveljavljen jasen sistem odzivanja na različne oblike potencialnih ali dejanskih kriznih situacij in v sklopu tega tudi jasne usmeritve za področje komuniciranja z interno in eksterno javnostjo.

Za ustrezno pripravljenost vsako leto opravljamo izobraževanja in sodelujemo pri izvajanju vaj za primer različnih kriznih situacij, tudi takih, ki so povezana s področjem ZVO.

Lek d.d., ki je bila takrat v lasti Novartis AG, zato je prišlo do njenega statusnega preoblikovanja.

Lek d.d. je 15. 12. 2022 z družbo Novartis d.o.o. sklenil Pogodbo o oddelitvi in prevzemu (Pogodba o oddelitvi), s katero se je del premoženja in obveznosti Leka prenesel na družbo Novartis d.o.o. (Oddelitev) z veljavnostjo od vpisa Oddelitve v slovenski sodni register, to je 3. 7. 2023.

Izjava vključuje podatke za leto 2022 in za polovico leta 2023 za tiste kazalnike, pri katerih je bilo mogoče na podlagi razpoložljivih informacij in trendov iz preteklih obdobij izvesti ustrezno ekstrapolacijo. Ti podatki so predstavljeni kot simulacija, ki prikazuje stanje, kot bi veljalo, če bi do organizacijske oddelitve s prevzemom prišlo že 1. januarja 2022. Namen takšne predstavitve je omogočiti boljšo primerljivost in celovit vpogled na trende za ključne kazalnike. Zaradi navedenega je izhodiščno leto za spremljanje kazalnikov leto 2024.

2.3 Okviri poročanja

Tokratna Okoljska izjava je prva, ki jo izdaja Novartis. Okoljska izjava je pripravljena skladno z zahtevami sistema EMAS. Dostopna je na Novartisovi spletni strani.

Novartis Slovenija redno poroča trajnostne kazalnike tudi do matične družbe Novartis AG. Tako so podatki, navedeni v tej izjavi, zajeti tudi v krovnih Novartisovih kazalnikih ESG, ki so objavljeni v letnem poročilu za skupino Novartis (dosegljivo na [Novartis in Society Integrated Report 2024](#)).

Družba Novartis AG je v letu 2022 sklenila, da namerava oddeliti generično divizijo Sandoz v samostojno podjetje, svoje poslovanje pa osredotočiti na inovativna zdravila. V Sloveniji sta bili inovativna in generična divizija zelo prepleteni skozi družbo

3. Kazalniki uspešnosti

3.1 Raba energije

V letu 2024 je bila skupna poraba energije na ravni podjetja Novartis, ki vključuje dve enoti: Ljubljana in Mengeš, enaka **159.133 MWh** ali za **7,51%** oziroma **11.118 MWh** višja kot leta 2023*. Emisije ogljikovega dioksida (CO₂) v zrak so zaradi porabljene energije znašale **34.200 tCO₂**.

Večja poraba energije v primerjavi z letom 2023 je posledica širitve proizvodnih kapacitet na obeh lokacijah.

Na obeh lokacijah so bili v letu 2024 pripravljeni in izvedeni številni projekti za dvig energetske učinkovitosti, s skupnim prihrankom **6.744 MWh** energije.

3.1.1 Skupna raba energije v MWh po letih

Novartis je na obeh lokacijah Ljubljana (5,95 %) in Mengeš (8,64 %) v letu 2024 v primerjavi z letom 2023 povečal skupno letno porabo energije.

Preglednica 1: Skupna raba energije

Leto	Ljubljana	Mengeš	Skupaj NVS SLO
2022 MWh	64.160	88.093	152.253
2023 MWh	62.014	86.001	148.016
2024 MWh	65.705	93.428	159.133
*Razlika v porabi energije v primerjavi s preteklim letom %	+6 %	+9 %	+8 %

* Povečana poraba energije je posledica povečanja proizvodnih kapacitet – v Ljubljani B70 (Aseptika Ljubljana) in B77 (prizidek pakirnice trdnih izdelkov) in v Mengšu nova proizvodna linija v objektu B60 (biofarmaceutika) ter nov objekt B77 (MS&T). Z izvedbo energetskih ukrepov, opisanih v preglednici 11 (ESP – energetske učinkovitosti projekti), so bili cilji glede energetske učinkovitosti doseženi, kar pomeni, da je bila poraba energije zmanjšana za 5 %. To kaže na uspešno optimizacijo procesov, izboljšanje tehnologije ali uvedbo varčevalnih ukrepov.

Na lokaciji Ljubljana poraba energije zajema: električno energijo, zemeljski plin, tehnično paro in toplotno energijo.

Na lokaciji Mengeš poraba energije zajema: električno energijo, zemeljski plin in odpadna topila.

Preglednica 2: Čisti prihodki Novartis d.o.o.

Leto	Čisti prihodki od prodaje (k€)
2023*	324.061
2024	669.652

* Podatki od 3. 7. 2023, z dnem poslovanja družbe Novartis d.o.o.

Preglednica 3: Specifični kazalniki glede na čiste prihodke.

Specifična poraba		2022	2023*	2024
Energija glede na čiste prihodke	(MWh/k€)	-	0,2238	0,2376
Voda glede na čiste prihodke	(m³/k€)	-	2,6219	2,5937
Izpusti CO ₂ na čiste prihodke	(tCO ₂ /k€)	-	0,0505	0,0511

* Podatki od 3. 7. 2023

Povečana poraba energije je posledica **širitve proizvodnih kapacitet**, ki vključuje **gradnjo in zagon novih proizvodnih objektov**. Konkretno gre za objekte **B70** in **B77 v Ljubljani** ter **B60** in **B77 v Mengšu**. Ti objekti predstavljajo dodatne energetske potrebe, saj vključujejo nove proizvodne linije, stroje, razsvetljavo, prezračevanje in druge podporne sisteme, ki povečujejo skupno porabo energije.

Čeprav so bili **energetski ukrepi uspešno izvedeni** in je bila **poraba energije iz tega segmenta zmanjšana**, se je **absolutna poraba energije povečala** zaradi večjega obsega proizvodnje in širjenja infrastrukture. To poudarja potrebo po **nadaljnem spremljanju energetske učinkovitosti** in po **dodatnih ukrepih**, ki bi obvladovali rast porabe tudi v razmerah širjenja proizvodnje.

3.1.2 Raba energije v MWh po energentih v letu 2024

Med porabljenimi energenti, ki jih kupujemo na trgu, dosegata največji delež električna energija z 39,74 % in zemeljski plin s 30,28 %. Energenta predstavljata primarni vir energije za lokacijo Mengeš. Specifična je lokacija Ljubljana, kjer poleg omenjenih energentov dodatno kupujemo še tehnološko paro, ki predstavlja 18,79-odstotni delež, ter ogrevano vodo z 2,99-odstotnim deležem.

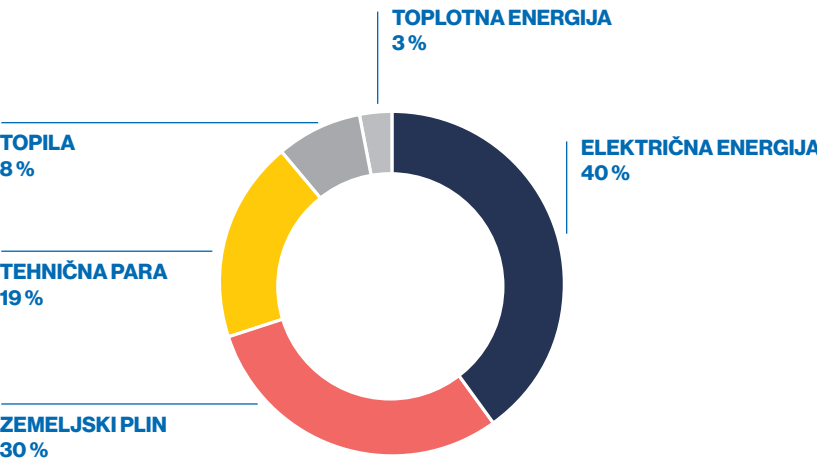
Na lokaciji Mengeš poleg zemeljskega plina za proizvodnjo pare v sosežigu uporabljamo tudi odpadna topila iz proizvodnje. Delež odpadnih topil v celotni porabi energentov predstavlja 8,01 %.

Delež električne energije iz obnovljivih virov (sončne energije) znaša na lokaciji Ljubljana 0,7 %, na lokaciji Mengeš pa 0,2 %. Skupni delež obnovljivih virov z obeh lokacij je 0,42 %.

Preglednica 4: Skupna raba energije po energentih v letu 2024

Energent MWh	Ljubljana	Mengeš	Skupaj NVS SLO	delež v celoti NVS
Električna energija	28.048	35.189	63.309	40 %
Zemeljski plin	2.876	45.489	48.365	30 %
Tehnična para	30.009	/	30.009	19 %
Toplotna energija	4.772	/	4.772	3 %
Topila	/	12.750	12.750	8 %
Skupaj	65.705	93.428	159.205	100 %

Slika 1: Porazdelitev porabe energije po energentih

Preglednica 5: Raba električne energije

Leto	Ljubljana	Mengeš	Skupaj NVS SLO
2022 MWh	24.479	32.256	56.736
2023 MWh	25.261	32.327	57.588
2024 MWh	28.048	35.189	63.238
*Razlika v porabi energije v primerjavi s preteklim letom %	+11 %	+9 %	+10 %

* Povečana poraba energije je posledica povečanja proizvodnih kapacitet – v Ljubljani B70 (Aseptika Ljubljana) in B77 (prizidek pakirnice trdnih izdelkov) ter v Mengšu nova proizvodna linija v objektu B60 (biofarmacevtika) in nov objekt B77 (MS&T).

Električna energija je glavni vir energije za pogon proizvodnje opreme, pripravo in distribucijo energetskih medijev za proizvodnjo (komprimiran zrak, hladilni mediji ...), razsvetljavo po objektih in hlajenje neproizvodnih objektov.

Raba električne energije se je povečala za 9,81 % v primerjavi z letom prej zaradi znatno povečane proizvodnje in večjega števila zaposlenih.

Preglednica 6: Raba zemeljskega plina

Leto	Ljubljana	Mengeš	Skupaj NVS SLO
2022 MWh	3.100	47.331	50.430
2023 MWh	2.641	39.590	42.230
2024 MWh	2.876	45.489	48.365
*Razlika v porabi energije v primerjavi s preteklim letom %	+9 %	+15 %	+15 %

* Povečana poraba energije je posledica povečanja proizvodnih kapacitet v Mengšu, in sicer z zagonom nove proizvodne linije v objektu B60 (biofarmacevtika) in odprtjem novega objekta B77 (MS&T).

Preglednica 7: Raba industrijske pare

Leto	Ljubljana	Mengeš	Skupaj NVS SLO
2022 MWh	32.368	/	32.368
2023 MWh	29.705	/	29.705
2024 MWh	30.009	/	30.009
Razlika v porabi energije v primerjavi s preteklim letom %	+1%	/	+1%

Preglednica 8: Raba toplotne energije

Leto	Ljubljana	Mengeš	Skupaj NVS SLO
2022 MWh	4.213	/	4.213
2023 MWh	4.408	/	4.408
2024 MWh	4.772	/	4.772
*Razlika v porabi energije v primerjavi s preteklim letom %	+8 %	/	+8 %

* Povečana poraba toplotne energije je posledica povečanja proizvodnih kapacitet – novih proizvodnih objektov v Ljubljani B70 (Aseptika Ljubljana).

Preglednica 9: Raba odpadnih organskih topil

Leto	Ljubljana	Mengeš	Skupaj NVS SLO
2022 MWh	/	8.506	8.506
2023 MWh	/	14.084	14.084
2024 MWh	/	12.750	12.750
*Razlika v porabi energije v primerjavi s preteklim letom %	/	-9 %	-9 %

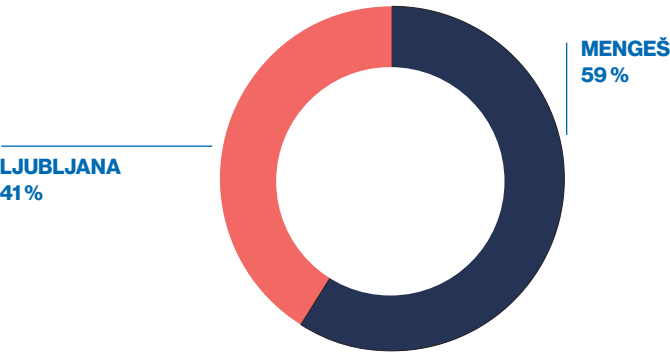
* V letu 2024 je bilo na voljo manj odpadnih topil kot v preteklem letu. Z uporabo odpadnih topil za namen pridobivanja pare zmanjšujemo potrebe po primarnem viru (zemeljski plin).

3.1.3 Poraba energije po lokacijah

Preglednica 10: Raba energije po lokacijah v letu 2024

Leto	Ljubljana	Mengeš
2024 MWh	65.705	93.428

Slika 2: Razdelitev porabe energije po lokacijah

3.1.4. Energetska učinkovitost

Posebno pozornost posvečamo povečevanju učinkovite rabe energije iz zmanjševanja primarnih virov. V Novartisu kot glavne vire primarne energije uporabljamo:

- zemeljski plin,
- električno energijo,
- tehnično paro.

V letu 2024 je bilo izvedenih več projektov za izboljšanje energetske učinkovitosti, ki so skupaj ustvarili energijske prihranke v višini **6.744 MWh**. Od tega je bilo **4.347 MWh** prihranka doseženega na ljubljanski lokaciji in **2.397 MWh** na lokaciji Mengeš. Posledično se je zmanjšala količina emisij CO₂ v ozračje za **1.225 ton**. Skupni prihranek ocenjenih projektov predstavlja **4 %** celotne letne porabe energije.

Kot dodaten vir energije se uporabljajo tudi odpadna organska topila.

Preglednica 11: Prikaz prihrankov energij in emisij toplogrednih plinov

Indikator	Ljubljana	Mengeš	Skupaj	%
Prihranek iz energetskih projektov (MWh)	4.347	2.397	6.744	4,4
Znižanje TGP iz naslova energetskih projektov (t CO ₂)	734	491	1.225	3,4

3.1.5 Projekti in aktivnosti učinkovite rabe energije

Naše delovanje je naravnano, da stremimo k nenehnim izboljšavam in možnostim za optimalnejše delovanje, rabo virov in podobno. K nenehnim izboljšavam na tovrstnem področju nam je v veliko pomoč tudi aktivni energetski management. S tovrstnim pristopom odkrivamo manjše in večje priložnosti za izboljšanje delovanja.

Glavni projekti v zadnjem letu so bili: Optimizacija nastavitev sistemov HVAC omogoča znatne prihranke energije, saj se z analizo parametrov in makro nastavitvami zmanjšujejo nepotrebne izgube.

Prilagoditve temperature in relativne vlage v proizvodnih prostorih se izvajajo v okviru dopustnih meja glede na delovne aktivnosti, kar vodi do zmanjšanja porabe električne energije.

Projekt AcEM je pokazal, da so objekti z enotočkovnimi nastavitvami najmanj energetske učinkoviti, nadgradnje regulacijskih sistemov pa bistveno izboljšajo učinkovitost ogrevanja, hlajenja in vlaženja.

V proizvodnih objektih se je z zmanjšanjem števila izmenjav zraka zmanjšala poraba pare, toplote in hladu.

Z aktivnim energetskim upravljanjem, uporabo informacijskih orodij in izkoriščanjem odpadne toplote se stalno izboljšuje preglednost nad sistemi in identificirajo novi varčevalni potenciali.

zagotavljamo optimalno pripravo in rabo v proizvodnem procesu. Spremljanje delovanja sistema, ustrezno preventivno vzdrževanje in uporaba najboljših razpoložljivih tehnik nam omogočajo pripravo visokokakovostne vode, podaljšujejo obratovalno dobo naprav ter zmanjšujejo porabo vstopne pitne vode in količino nastalih odpadnih vod.

Odpadne tehnološke vode so po nastanku lahko odpadne vode iz čistilnih postopkov, stranski produkt iz proizvodnje intermediatov in učinkovin, odpadne vode iz priprave farmacevtskih vod ali odpadne vode iz priprave pare. Večje količine vode uporabljamo povsod tam, kjer je treba hladiti tehnološke procese oziroma prostore. V teh primerih gre za »nekontaktno« vodo, kjer sta pomembna parametra količina in temperatura vode, ne pa toliko kakovost.

3.4 Učinkovitost rabe vode

Veliko pozornosti namenjamo skrbi za izboljšanje učinkovitosti rabe vode, ki je ena najpomembnejših naravnih dobrin. Kljub povečani intenziteti proizvodnje smo v letu 2024 porabo vode ohranili na ravni predhodnega leta. To pripisujemo učinkovitemu upravljanju in vzdrževanju sistemov za pripravo in distribucijo vod, rednemu spremljanju porabe in takojšnjemu ukrepanju v primeru puščanja.

Za optimizacijo porabe tehnološke in pitne vode v podjetju smo poskrbeli z naslednjimi ukrepi:

- optimizacija pretokov,
- ponovna uporaba vode (RO, hladilni sistemi, kondenzat),
- optimizacija porabe vode v energetskih sistemih in sistemih za pripravo farmacevtskih voda,
- prevezava tehnoloških porabnikov na vodnjaško vodo,
- aktivno spremljanje porabe – pravočasno ukrepanje in odpravljanje puščanj,

3.2 Uporaba materialov

V naši proizvodnji uporabljamo različne biološke, kemijske ali fizikalne postopke za proizvodnjo aktivnih farmacevtskih učinkovin oziroma končne izdelke, ki so na voljo bolnikom. Pri tem stremimo k učinkoviti rabi materialov. Procese stalno spremljamo in jih optimiziramo. V spodnji preglednici prikazujemo letno porabo surovin, pri čemer embalaže, energenti in voda niso zajeti.

Preglednica 12: Letni masni pretok surovin, izražen v tonah

Letni pretok surovin	2022	2023	2024
Ljubljana	4.347	2.397	6.744
Mengeš	9.949	8.637	10.242
Raba surovin na milijon čistega prihodka (t/mio. €)	/	17	25

3.3 Raba vode

Farmacevtska proizvodnja v primerjavi z nekaterimi drugimi industrijami ni vodno intenzivna dejavnost. Kljub temu pa je zanjo dostop do sveže vode dobre kakovosti izrednega pomena.

Osredotočeni smo na zagotavljanje vode v zadostnih količinah in brez presežkov. Naša odgovornost za vodne vire je, da z našimi zavezami pomagamo, da se voda učinkovito in varno uporablja v celotnem življenjskem ciklu zdravlila. Njeno porabo dosledno

načrtujemo, spremljamo in nadzorujemo. Z rednimi monitoringi količin spremljamo dobavo in porabo vode, z monitoringi količin in parametrov onesnaženosti pa odpadne vode.

Oskrbo s pitno vodo zagotavljamo iz javnega vodovodnega omrežja in lastnih vrtin. Vzpostavljen imamo nadzor pretokov in količin na ključnih odvzemnih mestih, kar nam omogoča, da vsako povečanje pitne vode takoj opazimo in raziščemo vzroke. Pitna voda se glede na tehnološki namen v proizvodnem procesu dodatno prečisti. Farmacevtske vode v svoji uporabi zahtevajo zelo visok standard kakovosti. Pomemben vidik priprave in distribucije tovrstnih farmacevtskih vod je nadzorno krmilni sistem, s katerim

3.5 Poraba vode za posamezno lokacijo

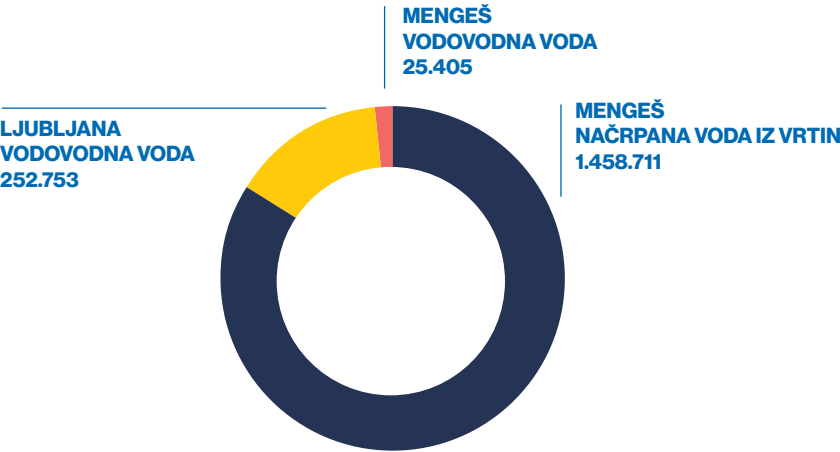
Preglednica 13: Poraba vode po virih, izraženo v kubičnih metrih

Leto	Ljubljana Vodovodna voda	Mengeš Vodovodna voda	Mengeš Načrpana voda iz vrtin
2022	231.398	34.799	1.156.623
2023	233.679	25.327	1.365.417
2024	252.753	25.405	1.458.711
*Razlika v rabi vode v primerjavi s preteklim letom %	8 %	0,3 %	7 %

* Povečana poraba energije je posledica povečanja proizvodnih kapacitet – v Ljubljani B70 (Aseptika Ljubljana) in B77 (prizidek pakirnice trdnih izdelkov).

Slika 3: Razdelitev porabe vodnih virov v letu 2024 (m³)

3.6 Nastajanje odpadkov

Skupna količina nastalih odpadkov, povezanih z našo proizvodnjo, je v letu 2024 znašala 6.063 ton (39.823 ton vključno z gradbenimi). Glavnino odpadkov, povezanih z našo proizvodnjo, predstavljajo sicer nevarni odpadki, in sicer odpadna topila ter drugi nevarni trdni odpadki. Količina nevarnih odpadkov v Mengšu se je močno povečala zaradi oddelitve od podjetja Lek d.d., ki je do oddelitve v juliju 2023 prevzemalo nekatere odpadke.

Skoraj vse nastale odpadke recikliramo v sodelovanju s pooblaščenimi pogodbenimi izvajalci. V Novartisu ne odlagamo odpadkov, izjemoma le manjši delež mešanih komunalnih odpadkov, na katere pa nimamo vpliva.

Z odpadki upravljamo skladno s predpisano hierarhijo. Vzpostavljene imamo Načrte gospodarjenja z odpadki, ki

določajo tehnične in organizacijske ukrepe za preprečevanje nastajanja odpadkov ter zmanjšanje njihove prostornine in posledično števila prevozov odpadkov. Načrt gospodarjenja z odpadki redno posodabljam. Pri načrtovanju novih projektov ocenjujemo tudi količine predvidenih dodatnih odpadkov in, če je možno, že vnaprej implementiramo ukrepe za njihovo zmanjšanje. Za odpadke, ki jih pošiljamo v neposreden sežig, kompostiranje, predelavo v bioplin ali čezmejno premeščanje, nam zunanja akreditirana institucija pripravlja strokovne ocene odpadkov.

V letu 2024 je nastalo 33.760 ton gradbenih odpadkov. Količina tovrstnih odpadkov je odvisna od števila investicij na naših lokacijah. V preteklem letu smo imeli aktivne gradnje večjih proizvodnih objektov.

Trend nastajanja odpadkov iz dejavnosti je v zadnjih letih pozitiven predvsem zaradi povečanja proizvodnih kapacitet in prenosa novih izdelkov na lokacije. Prav tako se odpadki, prevzeti do oddelitve (julij 2023), niso poročali kot odpadek, saj so bili odstranjeni znotraj podjetja. Po oddelitvi pa se o vsej tej količini odpadkov tudi poroča.

Preglednica 14: Količina nastalih odpadkov, izraženo v tonah*

Leto	Ljubljana	Mengeš	Skupaj NVS SLO	Nastajanje odpadkov na milijon čistega prihodka (t/k€)
2022	1.914	2.672	4.586	/
2023	1.844	3.088	4.932	0,015
2024	2.004	3.954	5.958	0,009

* Količine odpadkov so se povečale zaradi zagona novih objektov in proizvodnih linij. V Mengšu je k povečanju prispevalo tudi to, da po oddelitvi od podjetja Lek d.d. julija 2023 odpadkov ne vozimo več na sežig v Lendavo, kjer se ti pred tem niso poročali kot odpadek, temveč kot emisija snovi v zrak.

Preglednica 15: Količina nastalih odpadkov po vrsti, izraženo v tonah*

Leto	Ljubljana		Mengeš		Skupaj NVS SLO	
	Nevarni odpadki	Nenevarni odpadki	Nevarni odpadki	Nenevarni odpadki	Nevarni odpadki	Nenevarni odpadki
2022	656	1.258	1.940	733	2.596	1.990
2023	440	1.404	2.196	892	2.636	2.296
2024	450	1.554	3.318	636	3.768	2190

* Količina nevarnih odpadkov se je povečala predvsem zaradi dejstva, da po oddelitvi od podjetja Lek d.d. julija 2023 odpadkov ne vozimo več na sežig v Lendavo, kjer se ti pred tem niso poročali kot odpadek, temveč kot emisija snovi v zrak.

3.7 Biotska raznovrstnost

Naše delovanje je v celoti skladno z veljavno zakonodajo varstva okolja ter izdanimi okoljevarstvenimi in vodnimi dovoljenji. Redno izvajamo interne presoje s področja varstva okolja. Kadar je to mogoče in smiselno, uvajamo tudi zelene strehe in druge zelene infrastrukturne rešitve, ki prispevajo k izboljšanju mikroklima.

Vse naše lokacije so znotraj industrijskih območij, kjer je vpliv na naravno okolje že večinoma preoblikovan. Kljub temu se zavedamo pomena ohranjanja biotske raznovrstnosti in si prizadevamo za odgovorno ravnanje z okoljem.

Preglednica 16: Raba tal na naših lokacijah, izraženo v kvadratnih metrih

Celotna površina lokacije	Ljubljana	Mengeš
Vse zelene površine	144.717	177.107
Zelene površine	22.235	54.513
Zelene površine na objektih	17.908	54.227
	4.327	286

Uporabljamo luči, ki so usmerjene v tla, da svetloba ne uhaja v nebo. Na ta način minimalno svetlobno onesnažujemo okolje in ohranjamo temno nebo. S tem pristopom zmanjšujemo negativni vpliv na nočne živali, saj jim ne motimo naravnega ritma.

3.8 Emisije v zrak

Cilj družbe je, da do leta 2040 postane v celotni dobavni verigi ogljično nevtralna. Zmanjševanje emisij v zrak dosegamo z učinkovito rabo energentov in uporabo čistilnih naprav.

Ločeno spremljamo emisije toplogrednih plinov in preostale emisije. Za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov zamenjujemo energente z ogljično nevtralnimi. Za zmanjšanje preostalih emisij, kot so SO_x in NO_x, ki prispevata k nastanku kislega dežja in emisij prahu ter hlapnih organskih snovi, uporabljamo visoko učinkovito čistilne naprave.

3.8.1. Toplogredni plini

Na naših lokacijah nastajajo neposredne emisije CO₂ (TGP1) predvsem pri izgorevanju goriva, sežigu ali predelavi gorljivih organskih snovi, proizvodnih procesih (npr. fermentacija) in uporabi službenih avtomobilov.

V skupino virov neposrednih emisij CO₂ (TGP1) uvrščamo tudi nekatere druge pline, ki jih uporabljamo ali nastajajo v naših procesih, kot so:

- didušikov oksid (N₂O) v ekvivalentih CO₂,
- fluorirane ogljikovdike (hidrofluorogljiki – HFC) v ekvivalentih CO₂ in
- druge toplogredne pline (metan in druge) v ekvivalentih CO₂.

CO₂ (TGP2) uvrščamo med vire posrednih toplogrednih plinov, kadar nastaja kot ekvivalent nabavljeni električni energiji, dobavljeni toploti in pari na lokacijah, kjer poteka njihova proizvodnja.

Velik vpliv na količine emisij TGP1 ima predvsem uvajanje novih zahtevnih izdelkov, ki so energetske bolj potratni in so proizvedeni v manjših volumnih. Zato smo si za prednostno nalogo postavili omejevanje teh emisij. To dosegamo s sistematičnim energetskim upravljanjem, spremembami procesov, uvajanjem novih tehnoloških rešitev v fazi razvoja/ prenosa izdelkov ter z vgradnjo energetske in okoljsko učinkovitih naprav.

V skladu z zakonodajo smo o emisijah zavezani poročati ministrstvu za okolje in prostor ter plačevati okoljsko dajatev.

Uporaba zelene energije na lokaciji Ljubljana:

- TGP2 V letu 2024:
- Upošteva se proizvodnja pare z zeleno energijo, in sicer v deležu 8,24 %.
 - Upošteva se zakup toplote brez emisij (100 % zelena energija).

Emisije fluoriranih ogljikovodikov so v tej izjavi izražene kot ekvivalent CO₂ in vključene v spodnjih podatkih.

Emisijski faktoriji CO₂

tCO ₂ /MWh	2022	2023	2024
Elektrika*	0,266	0,22536	0,22536
Para**	0,221	0,2575	0,2168
Plin*	0,18	0,18	0,18
Toplota**	0	0	0
Topila***	0,37152	0,37152	0,37152

* Vir podatka: HSE&ESIndicator Management Workbook (HSE & ES IMW) Version 201, July 2024 in Annex 4 – Unit Conversion Factors, Version: 2.1
- **Zemeljski plin:** Navedeni emisijski faktorji pridobljeni iz DEFRA glede na uporabljeno plinsko gorivo.
- **Elektrika:** Najnovejši emisijski faktorji Mednarodne agencije za energijo (IEA) za leto 2023. LBEF ne vključujejo prilagoditev za izgube zaradi prenosa in hlajenja, saj se te upoštevajo v okviru emisij.
** **Para in toplota:** Emisijski faktor objavljene na spletni strani dobavitelja Energetika Ljubljana. Emisijski faktor za toploto za Novartis d.o.o. je nič.
*** Emisijski faktor MOPE – Značilne neto kalorične vrednosti, ki jih objavi na letni ravni MOPE.

Preglednica 17: Emisije tCO₂ za lokacijo Ljubljana

Emisije v tCO ₂	2022	2023	2024
Elektrika	6511	5693	6321
Para	7153	7649	6506
Plin	558	475	518
Toplota	0	0	0
Skupaj ton	14.223	13.817	13.345

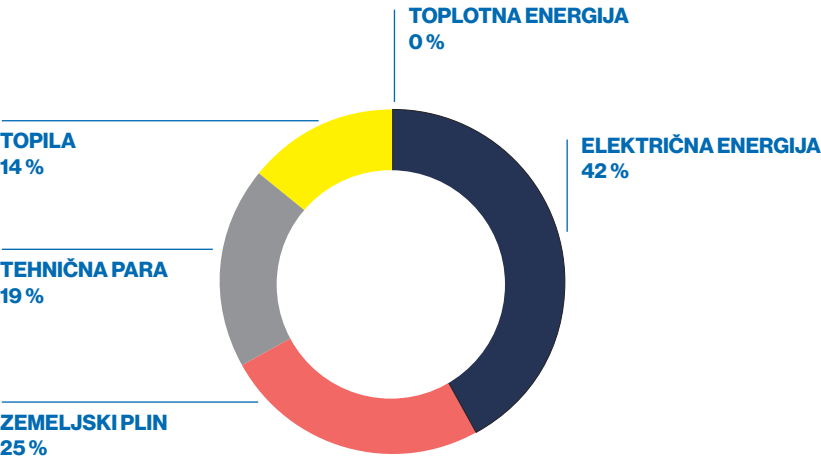
Preglednica 18: Emisije tCO₂ za lokacijo Mengeš

Emisije v tCO ₂	2022	2023	2024
Elektrika	8.580	7.285	7.930
Plin	8.520	7.126	8.188
Topila	3.160	5.233	4.737
Skupaj ton	20.260	19.644	20.855

Preglednica 19: Emisije tCO₂ po energentih v letu 2024 za Novartis

Emisije v tCO ₂	Ljubljana	Mengeš	Skupaj NVS SLO	Delež v celoti NVS
Električna energija	6.321	7.930	14.251	42 %
Zemeljski plin	518	8.188	8.706	25 %
Tehnična para	6.506	/	6.506	19 %
Toplotna energija	0	/	0	0 %
Topila	/	4.737	4.737	14 %
Skupaj	13.345	20.855	34.200	100 %

Slika 4: Emisije tCO₂ iz energije

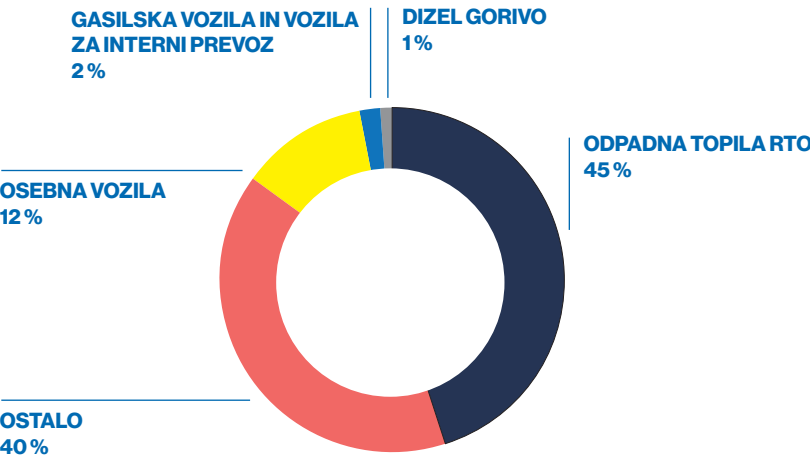
Preglednica 20: tCO₂e emisije drugih energentov v letu 2024 za Novartis

Ostalo tCO ₂ e	Ljubljana	Mengeš	Skupaj NVS SLO	Delež v celoti NVS
Osebna vozila*	207,49	59,96	267,45	14 %
Gasilska vozila**	4,27	37,44	41,71	2 %
Dizelsko gorivo**	18,81	2,59	21,40	1 %
Odpadna topila RTO**	415,17	156	754,00	38 %
Ekvivalent F-plinov***	74,10	822,6	896,7	45 %
Skupaj	902,67	1.079	1.981	100 %

Vozni park Novartisa v Sloveniji obsega 90 osebnih vozil. Skladno s svojimi zavezami k ogljični nevtralnosti zamenjujemo vozila z notranjim zgorevanjem za električna, tako da imamo trenutno že 35 električnih vozil, ki prispevajo k zmanjševanju emisij CO₂.

* Preračun temelji na predpostavki, da vozilo letno prevozi 25.000 km, od tega 88 % v službene namene, in emisijski vrednosti na kilometer iz vira DEFRA
** Emisijski faktor MOPE – Značilne neto kalorične vrednosti, ki jih MOPE objavi na letni ravni, in letna poraba goriva/bilanca topil.
*** faktor za posamezen F-plin

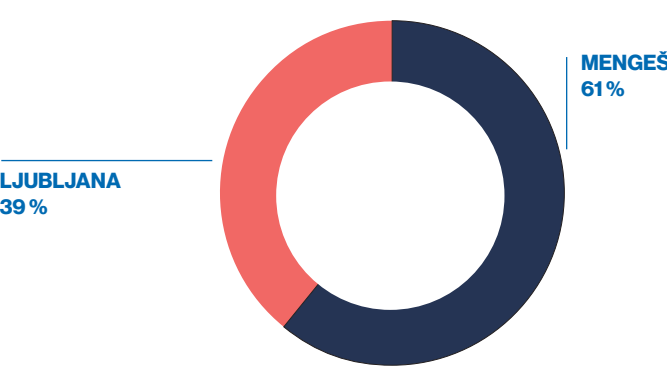
Slika 5: Porazdelitev CO₂ emisij drugih energentov

Preglednica 21: tCO₂ emisije v letu 2024 za Novartis

CO ₂ ton	Ljubljana	Mengeš	Skupaj NVS SLO
Skupaj	14.247	21.911	36.175
Delež v %	39 %	61 %	100 %

Slika 6: Skupne CO₂ emisije po lokacijah

3.8.2 Emisije snovi v zrak (SO_x, NO_x ...)

Emisije snovi v zrak na obeh lokacijah spremljamo skladno z veljavnimi okoljevarstvenimi dovoljenji kot občasne obratovalne monitoringe. Na lokaciji Mengeš na določenem izpustu izvajamo tudi stalni monitoring emisij snovi v zrak. Pogostost izvajanja obratovalnega monitoringa je določena z okoljevarstvenimi dovoljenji: za večino izpustov, kjer je onesnaževalo prah, se monitoring izvaja enkrat na tri leta, na preostalih pa večinoma enkrat ali dvakrat letno. Rezultati monitoringov so skladni z mejnimi vrednostmi.

Na lokaciji Ljubljana glavnino izpustov predstavlja naprava za termično oksidacijo odpadnega zraka, ki deluje na zemeljski plin. Na napravi se čisti odpadni zrak, onesnažen s hlapnimi organskimi spojinami. Glavni vir izpustov prahu pa predstavljajo viri iz procesa, kjer se odpadni procesni zrak čisti na visoko učinkovitih HEPA filtrih oziroma vrečastih filtrih.

V Mengšu pa glavnino emisij predstavljajo dušikovi oksidi, ki večinoma nastajajo pri sosežigu odpadnih nehalogeniranih topil. Odpadni zrak, onesnažen s halogeniranimi organskimi topili, učinkovito čistimo na kriokondenzaciji, ki s pomočjo tekočega dušika utekočini tovrstne hlape halogeniranih organskih topil, nastali kondenzat pa se odstrani kot odpadek. Odpadni zrak, onesnažen z nehalogeniranimi organskimi topili, se odvaja na napravo za termično oksidacijo.

Na obeh lokacijah opazamo trend upadanja emisij, kar je rezultat stalnih izboljšav tehnoloških procesov, učinkovitega vzdrževanja naprav in doslednega izvajanja okoljskih ukrepov. Emisije žveplovih in dušikovih oksidov na lokaciji Ljubljana so odvisne predvsem od števila ur obratovanja naprave za termično oksidacijo odpadnega zraka in so predvsem posledica izogrevanja zemeljskega plina.

Preglednica 23: Emitirane količine glavnih onesnaževal, izražene v tonah, po čiščenju na čistilnih napravah

Leto	Ljubljana				Mengeš				Skupaj NVS SLO			
	TSS	KPK	N	P	TSS	KPK	N	P	TSS	KPK	N	P
2022	10,4	1,3	0,75	0,3	2,2	25,8	1,7	0,9	12,6	27,1	2,5	1,2
2023	23,6	4,4	0,45	0,2	3,5	18	1,7	0,6	27,1	22,4	2,15	0,8
2024	11,7	3,4	0,67	0,2	2,9	24,5	1	1,4	14,6	27,9	1,67	1,6

TSS - neraztopljene snovi
KPK - kemijska potreba po kisiku
N - celotni dušik
P - celotni fosfor

Preglednica 22: Emisije snovi v zrak, izražene v tonah

Leto	Ljubljana			Mengeš			Skupaj NVS SLO		
	SO _x	NO _x	prah	SO _x	NO _x	prah	SO _x	NO _x	prah
2022	0,013	0,931	0,16	0	12	0,04	0,013	12,931	0,1949
2023	0,004	0,308	0,164	0	9,345	0,0162	0,004	9,653	0,1802
2024	0,768	3,340	0,150	0	9,211	0,0147	0,768	12,551	0,1647

*Emitirana količina je odvisna od obratovalnih ur naprav, ki je v letu 2024 obratovala več, in rezultata meritev.

3.9 Emisije v vode

V okviru naše dejavnosti lahko farmacevtske učinkovine prehajajo v odpadne vode, od koder se prek komunalnih čistilnih naprav lahko prenesejo v površinske vodne vire. V vodnem okolju nekatere učinkovine hitro razpadejo, medtem ko druge odstranjujejo mikroorganizmi z biološko razgradnjo. Oceno okoljskih tveganj izvajamo na podlagi eksperimentalnih in modeliranih podatkov, ki vključujejo fizikalno-kemijske lastnosti snovi, podatke o njihovi usodi in obnašanju v okolju ter podatke o ekotoksikoloških učinkih v vodnih ekosistemih. Ekotoksikološke podatke redno pregledujemo, jih strokovno ovrednotimo in na podlagi ugotovitev izvajamo ustrezne ukrepe za zmanjšanje okoljskih vplivov. V skladu z našimi zavezami zagotavljamo, da naši proizvodni obrati ne vplivajo negativno na kakovost voda, kar smo tudi dosegli.

Odpadno tehnološko vodo odvajamo v javno kanalizacijo prek izravnalnih bazenov. Pred izpustom v javno kanalizacijo smo zavezani izvajati občasni obratovalni monitoring, in sicer šestkrat letno, na obeh lokacijah skladno z okoljevarstvenim dovoljenjem. Rezultati monitoringa so skladni z mejnimi vrednostmi.

Odpadno padavinsko in hladilno vodo na lokaciji Mengeš odvajamo prek lovilca olj neposredno v površinsko vodo, na lokaciji Ljubljana pa v javno kanalizacijo.

Odpadno padavinsko vodo s streh objektov, kadar je to mogoče, odvajamo v ponikovalnice.

3.10 Emisije hrupa v okolje

V Novartisu se zavedamo odgovornosti do okolja, zato posebno pozornost namenjamo obvladovanju emisij hrupa. Z rednim vzdrževanjem opreme in z vlaganji v sodobne naprave z učinkovito zvočno izolacijo skrbimo za to, da ravni hrupa ostajajo znotraj zakonsko dovoljenih mej – pogosto jih celo znižujemo. V poročevalskem obdobju na nobeni od naših lokacij nismo zaznali prekoračitve mejnih vrednosti hrupa. Obratovalni monitoring hrupa v okolje izvajamo na vsake tri leta.

3.11 Varstvo tal

Največjo nevarnost za onesnaženje tal predstavljajo potencialna razlita nevarnih snovi na lokacijah ali nekontrolirane, čezmejne emisije v okolje. V ta namen imamo vzpostavljene preventivne ukrepe, kot so lovilne jame, in redne preglede tesnosti rezervoarjev kanalizacijskega sistema, izvajamo pa tudi preventivno vzdrževanje.

4. Obvladovanje izrednih razmer

Za vsako lokacijo se izvajajo analize možnih izrednih dogodkov z uporabo prilagojenih metod ocenjevanja tveganj. V okviru teh analiz se ocenjujeta vpliv potencialnih dogodkov in učinkovitost obstoječih nadzornih ukrepov. Na podlagi rezultatov se določijo dodatni ukrepi za zmanjšanje tveganja.

Pri ocenjevanju se upoštevajo različni viri tveganja, vključno z operativnimi procesi, poslovnimi aktivnostmi in zunanjimi dejavniki, kot so vremenske razmere, varnostna vprašanja, dobavne verige in okolica.

Pregled tveganj se redno posodablja, pri čemer se upošteva aktualno stanje v organizaciji in širšem okolju. Poleg tega se za vsako lokacijo pripravi ocena ogroženosti, ki se obnavlja v določenih časovnih intervalih ali ob večjih spremembah, ki lahko vplivajo na stopnjo ogroženosti. Na podlagi te ocene se oblikuje tudi načrt ukrepov za zaščito in odzivanje.

Pri izbiri metod za ocenjevanje tveganj se upošteva njihova ustreznost glede na področje uporabe in usposobljenost oseb, ki sodelujejo v procesu.

Izdelujemo različne ocene tveganj, med katerimi so:

- zaznana tveganja lokacij (Risk Portfolio),
- ocena tveganja delovnih mest (Workplace Health Risk Assessment – WHRA),
- ocena tveganj pri investicijskih projektih, kjer uporabljamo metodo Zürich Hazard Analysis (ZHA) ali Hazard and Operability Study (HAZOP Study) pri načrtovanju projekta,
- ocena tveganj objektov in proizvodnih procesov, ki jih izvajamo z metodo Zürich Hazard Analysis (ZHA) ali s procesnimi ocenami tveganja (HAZOP in PRORA),
- ocena tveganj pri uvedbi novih izdelkov in proizvodnih procesov, ki jih prav tako izvajamo z metodo PRORA ali drugimi ocenami tveganj.

Novembra 2024 smo s Prostovoljnim gasilskim društvom Novartis in Gasilsko brigado Ljubljana organizirali simulacijo samovžiga sončne elektrarne na visokoregalnem skladišču in reševanje ponesrečenca. Simulacija je pokazala visoko pripravljenost notranjih ekip za odzivanje, prav tako pa tudi Gasilske brigade Ljubljana. Z rednimi vajami, ki vključujejo

tudi zunanje deležnike, se redno preventivno usposabljam in preverjamo sistem delovanja in odzivanja.

V poročevalskem obdobju nismo imeli izrednih dogodkov, ki bi vplivali na okolje.

5. Izjava okoljskega preveritelja

Izjava okoljskega preveritelja o dejavnostih preverjanja in potrjevanja št. O-0015

Slovenski institut za kakovost in meroslovje,
z registracijsko številko okoljskega preveritelja SI-V-0001,
akreditirani za preverjano dejavnost organizacije (NACE: 21.200),

izjavlja, da smo preverili, ali organizacija na lokacijah:

Novartis d.o.o.
Ljubljana, Verovškova ulica 57; Mengeš, Kolodvorska 27
Slovenija

izpolnjuje vse zahteve Uredbe (ES) št. 1221/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009 o prostovoljnem sodelovanju organizacij v Sistemu Skupnosti za okoljsko ravnanje in presojo (EMAS).

S podpisom tega dokumenta izjavljamo, da:

- sta bila preverjanje in potrjevanje izpeljana popolnoma v skladu z zahtevami Uredbe (ES) št. 1221/2009, Uredbe (ES) 2017/1505 in Uredbe (ES) 2018/2026;
- rezultati preverjanja potrjujejo, da ni dokaza o neskladnosti z veljavnimi zakonskimi zahtevami v zvezi z okoljem;
- podatki in informacije iz »Okoljska izjava za leto 2024 Novartis d.o.o.«, podajajo zanesljivo, verodostojno in pravilno sliko o vseh dejavnostih organizacije v obsegu, navedenem v okoljski izjavi.

Ta dokument ni enakovreden registraciji EMAS. Registracijo EMAS lahko podeli le pristojni organ na podlagi Uredbe (ES) št. 1221/2009. Ta dokument se pri sporočanju javnosti ne uporablja samostojno.

Ljubljana 2025-10-23

Gregor Schoss:
Direktor SIQ Ljubljana

SIQ Ljubljana, Mašera Spasičeva 10, SI-1000 Ljubljana, Slovenija,
tel.: +386 1 4778 100 • fax: +386 1 4778 444 • e-mail: info@siq.si • <http://www.siq.si>

